

Адабиётлар рўйхати:

1. Мирзиёев Ш.М. Конституция – эркин ва фаровон ҳаётимиз, мамлакатимизни янада тараққий эттиришнинг мустаҳкам пойдеворидир. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 25 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маъруза. Манба: www.press-service.uz
2. Данилян О. Г. Философия права. – М.: Эксмо, 2005. – С. 416.
3. Каримов И.А. Асосий вазифамиз – жамиятимизни ислоҳ этиш ва демократлаштириш, мамлакатимизни модернизация қилиш жараёнларини янги босқичга кўтаришдан иборат. – Тошкент: Ўзбекистон, 2015. – Б. 64. Манба: natlib.uz
4. Исломов З.М. Давлат ва ҳуқуқнинг умумназарий муаммолари: ҳуқуқни тушуниш, ҳуқуқий онг ва ҳуқуқ ижодкорлиги. – Тошкент: ТДҶОИ, 2005 – Б. 61.
5. Общая теория государства и права / Под ред. В. К. Бабаева. -Нижний Новгород, 1993. – С. 128-132.
6. Теория государства и права / Под ред. Н.Т.Разгильдяева, А.В.Мальке. Саратов, 1995, – С. 122-126.
7. Одилқориев Х.Т., Тультеев И.Т. Икки палатали парламент. – Тошкент: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2005. – Б. 79.
8. Ахмедшаева М.А. Ҳозирги замон давлати ва ҳуқуқ назарияси муаммолари. – Тошкент: ТДҶОИ, 2006. – Б. 155.
9. Нерсисянц В.С. Общая теория государства и права. – М., 1999. – С. 415-416.
10. Вязов А.Л. Принцип справедливости в современном российском праве и правоприменении. Теоретико-правовое исследование: Автореф. ... дисс. канд. наук. – М., 2001. – С. 7.
11. Маънавият асосий тушунчалар. – Тошкент, 2009. – Б. 19.
12. Джон Ролз. Теория справедливости. - Новосибирск.: Издательство Новосибирского университета, 2005. – С. 178-180.
13. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси – 1995. – №1,
14. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-процессуал кодекси. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси – 1995. – №2.
15. Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик процессуал кодекси. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси – 1997. – №9.
16. Хусанова М. Мустақиллик йилларида қонун ижодкорлиги: ташкилий-ҳуқуқий масалалар. – Тошкент: Адвокат журналы, – 2015. №4. – Б. 34.

А.Бабаджанов,
ТДҶОИ мустақил изланувчиси

МАҲАЛЛИЙ ДАВЛАТ ҲОКИМИЯТИ ВАКИЛЛИК ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИДА СИЁСИЙ ПАРТИЯЛАР ИШТИРОКИНИНГ УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ

Аннотация: мақолада маҳаллий давлат ҳокимияти вакиллик органлари фаолиятида сиёсий партия гуруҳлари иштирокининг назарий ва ташкилий-ҳуқуқий жиҳатлари, улар фаолиятидаги муаммолар ёритилиб, маҳаллий Кенгашларидаги партия гуруҳларининг ҳуқуқларини кенгайтириш ҳамда улар фаолияти самарадорлигини оширишга қаратилган таклифлар ишлаб чиқилган.

Таянч сўзлар: маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, халқ депутатлари Кенгашлари, партия, партия гуруҳлари, сессия, депутат, ҳоким, қарор.

Аннотация: в статье освещены теоретические и организационно-правовые аспекты участия политических партий в деятельности представительных органов власти на местах, проблемы в их деятельности, разработаны предложения по расширению прав партийных групп местных Кенгашей и повышению их эффективности.

Ключевые слова: органы государственной власти на местах, Кенгаш народных депутатов, партия, партийная группа, сессия, депутат, хоким, решение.

Annotation: article analysis the theoretical, organizational and legal aspects of participation of political parties in activity of local representative government bodies, problems in their activity, works out suggestion on expansion of rights of party groups of local Kengashes and increase of their efficiency.

Keywords: local public authorities, Kengash of deputies of people's, party, party group, session, deputy, khokim, decision.

Мустақиллик йилларида давлат ва жамият қурилишининг миллий моделини вужудга келтириш, давлат бошқарувининг янги, замонавий ва самарали тизимини ташкил этиш ва ривожлантиришнинг ташкилий-ҳуқуқий шароитларини яратиш борасида босқичма-босқич ислохотлар стратегияси белгилаб олинди ва жорий этилди. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 11-моддасида мустаҳкамланган давлат ҳокимияти тизими қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятига бўлиниши принципини ҳаётга изчил татбиқ этиш, ҳокимиятлар ўртасида ўзаро тийиб туриш ва манфаатлар мувозанатининг самарали тизимини шакллантириш, марказда қонун чиқарувчи ҳокимият, жойларда вакиллик ҳокимияти органлари ваколатларини янада кенгайтириш бўйича ғоят долзарб чора-тадбирларни амалга оширишга алоҳида эътибор қаратилди.

Давлат қурилиши ва бошқаруви соҳасида амалга оширилаётган ислохотлардан кўзланган асосий мақсад ҳокимият барча тармоқлари, жумладан, ижро ҳокимияти органлари фаолиятининг масъулияти ва самарасини ошириш ҳисобланди. Мазкур мақсадга эришиш учун мамлакатимизда марказий давлат бошқарув органларини ислоҳ қилиш билан бир вақтда маҳаллий давлат ҳокимияти тизимини ислоҳ қилиш борасида ҳам босқичма-босқич ишлар амалга оширилмоқда.

Қайд этиш жоизки, Ўзбекистон Республикасининг “Маҳаллий ҳокимият идораларини қайта ташкил этиш тўғрисида”ги Қонунига мувофиқ 1992 йил январидан бошлаб жойлардаги вакиллик ҳамда ижроия-бошқарув ҳокимиятига раҳбарлик қилувчи ҳокимлик институти жорий этилди. Маҳаллий давлат вакиллик ва ижроия ҳокимияти органларининг мустақил ва ҳамкорликда иш олиб борадиган тизими шакллантирилди, уларнинг қонуний асослари мустаҳкамланди. Зеро, Ўзбекистон Республикаси биринчи Президенти Ислоҳ Каримов таъкидлаганидек “Биз давлат қудратига ҳокимият ва бошқарув идораларининг сони ва миқёсига қараб эмас, аксинча, уларнинг иш тизими қанчалик самара бераётганига, улар фаолиятининг қонуний асослари қай даражада шаклланишига қараб баҳо беришимиз лозим” [2].

Мамлакатимизда қонунийликни мустаҳкамлаш ва фуқароларнинг ҳуқуқ ва манфаатлари ишончли ҳимоя қилинишида фуқаролик жамияти институтлари муҳим роль ўйнайди. Зеро, “Ўзбекистонда фуқаролик жамиятининг шаклланиши мулкни оқилона ва изчил равишда давлат тасарруфидан чиқариш, бюрократия аппаратини қисқартириш ва мўътадиллаштириш, кўп партияли тизимни ривожлантириш, ишлаб чиқаришни ривожлантиришга рағбат бериш, мақбул ижтимоий дастурлар ишлаб чиқиш сингари омилларга боғлиқ. Бу нуқтаи назардан фуқаролик жамиятига хос бўлган асосий муносабатларни қарор топтириш ва тартибга солиш ўта муҳимдир” [5, 392-6]. Ушбу жараёнда сиёсий партиялар иштироки ва фаоллигини ошириш алоҳида аҳамият касб этади.

Президентимизнинг жорий йил 7 февралдаги Фармони билан тасдиқланган 2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси давлат ва жамият қурилиши тизимини такомиллаштириш йўналишида ғоят долзарб аҳамиятга эга вазифалар белгилаб олинди [3].

Ҳаракатлар стратегиясида давлат ва жамият қурилиши тизимини такомиллаштиришнинг устувор йўналишлари қаторида давлат бошқарувини марказлаштиришдан чиқариш, давлат хизматчиларининг касбий тайёргарлик, моддий ва ижтимоий таъминот даражасини ошириш ҳамда иқтисодий тартибга солишда давлат иштирокини босқичма-босқич қисқартириш орқали давлат бошқаруви ва давлат хизмати тизимини ислоҳ қилиш, жамоатчилик назоратини амалга оширишнинг замонавий шакллари ривожлантириш, ижтимоий шерикликнинг самарасини ошириш каби вазифаларнинг белгилаб олиниши маҳаллий давлат ҳокимияти зиммасига долзарб вазифаларни юклайди. Ўз навбатида, ушбу вазифалар ижроси маҳаллий кенгашлар ва ундаги партия гуруҳлари фаолияти самарадорлигини оширишни ҳам талаб этади.

Маҳаллий давлат ҳокимияти вакиллик органлари ҳақида сўз кетганда, муайян ҳудуддан ўша ҳудудда истикомат қиладиган аҳоли томонидан сайлов орқали шакллантирилган вакиллик ҳокимият органлари тушунилади. Мазкур вакиллик тузилмасининг фаолияти демократик бошқарувнинг маҳаллий даражасидаги типик намунаси ҳисобланади. Зеро, бу “жамиятни ислоҳ қилиш жараёнларига кенг оммани кўпроқ жалб этиш, минтақалар имкониятларини ишга солиш, маҳаллий ҳокимият органлари ва мансабдор шахсларнинг масъулиятини ошириш учун қулай демократик муҳитни яратади. Ушбу муҳитни

жойларда таъминлаш учун эса сайланган халқ вакилларининг маҳаллий бошқарувдаги амалий иштироки ҳамда аҳоли иродаси ва манфаатларини аниқ акс эттириш воситаларининг мавжудлиги тақозо этилади” [6, 13-р].

Ўз навбатида, маҳаллий вакиллик органларига маҳаллий аҳоли вакилларини сайлаш Ўзбекистон Республикасининг “Халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар кенгашларига сайлов тўғрисида”ги қонуни талаблари асосида ўтказиладиган сайловлар орқали таъминланади [4]. Мазкур сайлов жараёнини ташкил этишда ва уларнинг фаолиятини амалга оширишда сиёсий партиялар муҳим роль ўйнайди. Чунки сиёсий партиялар вакиллик органларини шакллантириш орқали ўз дастурларини келгусида амалга оширишни мақсад қилиб белгилайди.

Буни сиёсий партияга берилган ҳуқуқий таърифда ҳам кўриш мумкин. Ўзбекистон Республикасининг 1996 йилда қабул қилинган “Сиёсий партиялар тўғрисида”ги қонуннинг 1-моддасида белгиланганидек; “Сиёсий партия Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг қарашлар, манфаатлар ва мақсадлар муштараклиги асосида тузилган, давлат ҳокимияти органларини шакллантиришда жамият муайян қисмининг сиёсий иродасини рўёбга чиқаришга интилувчи ҳамда ўз вакиллари орқали давлат ва жамоат ишларини идора этишда қатнашувчи кўнгилли бирлашмасидир”. Шунга мувофиқ, сиёсий партия ва мазкур партиядан сайланган депутатларнинг фаолиятида ягона муштараклик мавжуд.

Шундай қилиб, сиёсий партия давлат органларидан мустақил фаолят юритувчи нодавлат тузилма сифатида ўз вакиллари орқали давлат ва жамият ишларини ташкил қилишда иштирок этар экан. Сиёсий партияларнинг парламент фаолиятида иштироки ҳақида бир қатор илмий ишлар эълон қилинган бўлсада, уларнинг маҳаллий вакиллик органлари фаолияти улар фаолиятини таъминлаш масалалари тадиқотчилар назаридан четда қолиб келмоқда. Шу сабабли мазкур соҳада ҳам демократик ислохотларни чуқурлаштириш ҳамда 2017 йил 8 сентябрда эълон қилинган Ўзбекистон Республикасида Маъмурий ислохотлар концепциясида белгиланган вазифалар ижросини сифатли амалга оширишга қаратилган илмий ишларни фаоллаштириш лозим. Афсуски, мазкур йўналишдаги ишлар парламент даражасида олиб борилган ишларга нисбатан суст.

Умуман олганда, сиёсий партияларнинг маҳаллий вакиллик органлари фаолиятини ташкил этишдаги иштироки қуйидаги иккита муҳим кўринишда амалга оширилишини қайд этиш ўринли. Биринчиси кенгашлардаги партия гуруҳлари фаолияти бўлса, иккинчиси депутатларнинг тегишли ҳудудлардаги электорат билан ишлаш фаолияти ҳисобланади.

Сиёсий партиялардан сайланган депутатларнинг ҳар бир ҳудуднинг хусусиятидан келиб чиқиб жойлардаги муҳим муаммоларга ўз вақтида эътибор қаратиши ва уларни кенгаш сессияси ёки доимий комиссия мажлисида муҳокама қилиш ташаббуси билан чиқиши, яъни масаланинг ечимини топишда бевосита иштирок этишида муайян муаммолар мавжуд. Бу ҳақда давлатимиз раҳбари шундай дейди: “Мамлакатимиз вилоятларини ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш бўйича қатор дастурлар қабул қилинди. Лекин бу дастурларни тайёрлашда жойлардаги партия гуруҳлари қай даражада иштирок этмоқда? Афсуски, ушбу саволга ижобий жавоб бериш

кийин. Ваҳоланки, партиялар айнан шундай дастурлар орқали ўз сайловчиларини безовта қилаётган муаммоларга ечим топиши, шунинг ҳисобидан электорати сафини кенгайтириши мумкин [1]. Дарҳақиқат, сайланган депутатлар ўз электорати манфаатини ҳимоя қилишда маҳаллий кенгашлар ваколатларидан унумли фойдаланмоғи лозим.

Ҳуқуқшунос А.Махмудов асосли қайд этганидек, “Худудий муаммоларни олдиндан кўра билиш, уларни кенгашлар ҳамда уларнинг доимий комиссиялари йиллик режаларига киритган ҳолда ўрғаниш ва муҳокамага тайёрлашда нодавлат нотижорат ташкилотлар, шунингдек, сиёсий партиялар депутатлик гуруҳлари имкониятларидан самарали фойдаланиш муҳим аҳамиятга эга” [7]. Чунки, сиёсий партиялар депутатлик гуруҳлари бевосита халқ билан мулоқотда бўладиган ва муайян аҳоли қатламини ҳимоя қилишни ўз олдига мақсад қилган вакиллар ҳисобланади.

Бироқ бу борада Г.Исмаилова таъкидлаганидек, халқ депутатлари Кенгашлари ҳокимларнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишнинг энг муҳим ва долзарб масалалари юзасидан ҳисоботларини тинглашидек муҳим конституциявий талаб ижросини ўрганиш айрим кенгашларнинг бу борадаги фаолиятида муаммолар борлигини кўрсатди. Хусусан, ҳисоботларни қонунда белгиланмаган муддатларда тинглаш, Кенгашдаги партия гуруҳларининг ҳисобот юзасидан қатъий позицияси йўқлиги, ҳокимларнинг ҳисоботларини аниқ якуний қарор қабул қилмай, фақат маълумот учун тинглаш ҳоллари учрамоқда [8, 34-б]. Бу эса маҳаллий вакиллик органларининг ўз назорат фаолиятини самарали амалга оширишлариغا салбий таъсир кўрсатмоқда.

Сиёсий партияларнинг маҳаллий кенгашдаги фаолиятига оид қонунчилигини таҳлил қилганимизда сиёсий партиялар депутатлик гуруҳларига бир қатор муҳим ҳуқуқлар берилганлигини кўришимиз мумкин. Хусусан, сиёсий партиялар депутатлик гуруҳларининг “Сиёсий партиялар тўғрисида”ги Қонуннинг 14-моддасидаги ҳуқуқларини рўёбга чиқариши ҳудудий муаммоларни ҳал этиш йўл-йўриқларини белгилашда муҳим ўрин эгаллайди.

Қонун талабига кўра сиёсий партиялар депутатлик гуруҳлари: давлат ҳокимиятининг тегишли вакиллик органи сессияси кун тартибини шакллантиришда иштирок этиш; давлат ҳокимиятининг тегишли вакиллик органи қўмиталари ёки комиссиялари раислигига, раис ўринбосарлигига ва аъзолигига номзодлар юзасидан таклифлар киритиш; давлат ҳокимиятининг тегишли вакиллик органи сессияси кун тартибидаги ҳар бир масала бўйича музокараларда партия гуруҳи вакилига сўз берилишини қафолатлаш; тегишли равишда Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгесининг ва Вазирлар Кенгашининг раисларига, вазирларига ҳамда бошқа давлат органлари раҳбарларига, ҳокимларга, ҳоким ўринбосарларига, ҳокимликлар бошқармалари, бўлимлари ва бошқа бўлинмаларининг раҳбарларига, шунингдек тегишли халқ депутатлари Кенгаши ҳудудида жойлашган корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг раҳбарларига сўров билан мурожаат қилиш; ҳудудларни ривожлантириш дастурларининг лойиҳаларини такомиллаштириш юзасидан таклифлар киритиш ҳуқуқларига эга.

Бундан ташқари, тегишли ҳудудда жойлашган давлат органи раҳбарининг, шу жумладан маҳаллий

ижро этувчи ҳокимият органлари мансабдор шахсларининг ўз фаолиятига доир масалалар юзасидан ҳисоботини ёки ахборотини Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгесининг, халқ депутатлари Кенгашининг сессияларида эшитиш тўғрисида, шунингдек ижтимоий-иқтисодий ривожланиш масалаларини кўриб чиқиш ҳақида таклифлар киритиш. Бунда қарор депутатларнинг ярмидан кўпи қўллаб-қувватлаган тақдирда қабул қилинади; тегишли равишда Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгесининг ёки халқ депутатлари Кенгашининг сессиясида муҳокама қилинаётган масала бўйича партия гуруҳининг фикрини депутатлар орасида тарқатиш; туман (шаҳар) ҳокимининг, шунингдек тегишли маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари мансабдор шахсларининг қониқарсиз фаолияти тўғрисида Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгесига, вилоят ёки Тошкент шаҳар ҳокимига хулоса тақдим этиш. Халқ депутатлари вилоятлар ва Тошкент шаҳар Кенгашларидаги партия гуруҳлари вилоят ҳамда Тошкент шаҳар ҳокими лавозимига тасдиқланган шахсларнинг қониқарсиз фаолияти тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Президентига асосланган хулосалар тақдим этиш ташаббуси ҳуқуқига ҳам эга.

Қонунга кўра, партия гуруҳларининг тегишли равишда Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгесига ва халқ депутатлари Кенгашига киритиладиган масалалар бўйича таклифи, албатта, кўриб чиқилиши белгиланган. Бу эса уларнинг ҳар бир ташаббуси эътибордан четда қолмаслигига агар кўпчилик маъқулласа, уни амалга оширишга зарур шароит яратди. Ўз ўрнида партия гуруҳлари қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ҳуқуқларга ҳам эга бўлиши мумкин.

Таъкидлаш ўринлики, ҳар бир депутат “Халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар кенгаши депутатининг мақоми тўғрисида”ги Қонунга мувофиқ депутат тегишли халқ депутатлари Кенгаши мажлисларида кўриб чиқилаётган барча масалалар бўйича ҳал қилувчи овоз ҳуқуқидан фойдаланади.

Шунингдек, депутат тегишли халқ депутатлари Кенгашининг доимий ҳамда муваққат комиссияларига сайлаш ва сайланишга; тегишли халқ депутатлари Кенгашининг мажлисида кўриб чиқилиши учун масалалар таклиф этишга; тегишли халқ депутатлари Кенгаши мажлисининг кун тартиби, муҳокама қилинаётган масалаларни кўриб чиқиш тартиби ҳамда бу масалаларнинг моҳияти юзасидан таклифлар киритиш ва мулоҳазалар билдиришга; тегишли халқ депутатлари Кенгаши томонидан сайланадиган, тайинланадиган ёки тасдиқланадиган мансабдор шахсларнинг номзодлари бўйича фикр билдиришга; тегишли халқ депутатлари Кенгашининг мажлисида мунозараларда иштирок этишга, маърузачи ва раислик қилувчига саволлар беришга; депутат сўрови билан мурожаат этишга; ўз таклифларини асослаб бериш учун сўзга чиқишга ва овоз бериш сабаблари юзасидан изоҳ беришга; тегишли халқ депутатлари Кенгашининг мажлисида раислик қилувчига мажлисда муҳокама қилинаётган масала юзасидан ўз нутқи, таклифи ёки мулоҳазаси матнини топширишга; тегишли халқ депутатлари Кенгаши таркибидаги ўзи аъзо бўлган органнинг қарорига қўшилмаган тақдирда ўз нуқтаи назарини тегишли халқ депутатлари Кенгашининг мажлисида баён этишга ёки бу ҳақда мазкур халқ депутатлари Кенгаши раҳбарига ёзма равишда

маълум қилишга; тегишли ҳудудларни ривожлантириш дастурларининг бажарилиши устидан назоратни амалга оширишга; тегишли халқ депутатлари Кенгашига ҳисобдор ёки унинг назорати остидаги ҳар қандай орган ёхуд мансабдор шахснинг ҳисоботи ёки ахборотини мазкур халқ депутатлари Кенгашининг мажлисларида эшитиш тўғрисида таклиф киритишга ҳақли.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси қонунларининг ижро этилишини, шунингдек тегишли халқ депутатлари Кенгаши қарорларининг бажарилишини текшириш тўғрисида кўриб чиқиши учун масалалар таклиф этишга; тегишли халқ депутатлари Кенгаши мажлисларининг стенограммалари билан танишишга; сайловчилар билан, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи, сиёсий партия ташкилоти билан учрашувлар ўтказишга; фуқароларнинг ҳуқуқлари ва қонун билан муҳофаза қилинадиган манфаатларини бузиш ҳоллари ёки қонун ҳужжатларини бузишнинг бошқа ҳоллари маълум бўлиб қолган тақдирда уларга дарҳол чек қўйиш чораларини кўриш талаби билан тегишли органлар ҳамда мансабдор шахсларга мурожаат этишга ҳақли.

Юқоридагиларга белгиланган ҳуқуқларга асосланиб айтиш мумкинки, партия гуруҳларининг маҳаллий вакиллик органларидаги фаолияти қуйидаги долзарб йўналишларга эга:

- маҳаллий кенгашлар ваколатларини амалга оширишга оид вазифалар;
- маҳаллий ижро органлари фаолиятини назорат қилишга оид вазифалар;
- электорат ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш оид вазифалар;
- сиёсий партия дастурларини татбиқ этишга оид вазифалар.

Партия гуруҳларининг маҳаллий кенгашлар фаолиятидаги иштирокини таҳлил қилар эканмиз, уларнинг фаолият самарадорлиги бир қатор омилларга боғлиқ эканлигини кўриш мумкин. Шу боис масалага комплекс ёндашув зарур. Фикримизча, улар фаолиятига салбий таъсир кўрсатувчи салбий омиллар мавжуд. Уларни икки асосий гуруҳга ажратиб таснифлаш мақсадга мувофиқ. Биринчиси, сиёсий партиялар гуруҳлари фаолиятига тегишли (субъектив) тўсиқлар бўлса, иккинчиси маҳаллий кенгашлар фаолиятини ташкил этишга оид тўсиқлар.

Биринчи гуруҳда қуйидагиларни қайд этиш ўринлидир:

1. Сиёсий партиялардан сайланган айрим депутатларнинг депутатлик кўникмаларининг ривожланмаганлиги;

2. Сиёсий партиялар билан маҳаллий вакиллик органларида ташкил этилган партия гуруҳларининг ўзаро ҳамкорлиги яхши йўлга қуйилмаганлиги;

3. Сиёсий партиялар ҳудудий ташкилотларининг таъсири етарли эмаслиги.

Маҳаллий вакиллик органлари ишини ташкил этишга оид камчиликлар сифатида қуйидагиларни қайд этиш жоиз:

1. Маҳаллий вакиллик органлари билан ижро этувчи органларга ҳокимнинг раҳбарлик қилиши;

2. Маҳаллий вакиллик органлари фаолиятининг профессионал (доимий) асосга эга эмаслиги;

3. Маҳаллий органлардаги партия гуруҳларининг айрим ваколатларини таъминлаш механизмлари яратилмаганлиги.

Юқорида қайд этилган ҳолатларни бартараф этиш мақсадида қуйидаги чора тадбирларни амалга ошириш жоиз деб ҳисоблаймиз:

1. Янги таркибда сайланган маҳаллий вакиллик органлари депутатларининг кўникмаларини ривожлантиришга қаратилган малака ошириш курсларини жорий этиш.

2. Вилоят, туман ва шаҳар ҳокимининг вилоят, туман, шаҳар ижтимоий-иқтисодий ривожланишининг энг муҳим ва долзарб масалалари юзасидан ҳисоботини тинглаш муддатлари ва тартибини батафсилроқ белгилаш.

3. Маҳаллий дастурларни ишлаб чиқишда партия сайловолди дастурларида назарда тутилган вазифаларни эътиборга олиш.

4. Вилоят даражасида фаолият юритаётган маҳаллий вакиллик органларида фаолият кўрсатувчи депутатларнинг ярмини, туман даражасидаги вакиллик органларида фаолият кўрсатувчи депутатларнинг учдан бир қисмини доимий асосда фаолият кўрсатишига эришиш.

5. Ҳокимнинг маҳаллий кенгашларга раҳбарлик мақомини бекор қилиш.

6. Маҳаллий вакиллик органларига сайлаш учун номзод кўрсатиш ҳуқуқини фақат сиёсий партиялар томонидан кўрсатилиши кераклигини белгилаш мақсадга мувофиқ.

Хулоса қилиб айтганда, маҳаллий кенгашлар фаолиятида сиёсий партиялар депутатлик гуруҳлари иштирокини кучайтириш ва маҳаллий вакиллик органларининг маҳаллий ижро органлари фаолиятини назорат қилиши механизмларини такомиллаштириш маҳаллий муаммоларнинг ўз вақтида ва самарали ечимини топишга хизмат қилади. Бу эса, ўз навбатида, жойлардаги партияларaro рақобатнинг кучайишида муҳим омил ҳисобланади.

Адабийтлар рўйҳати:

1. Мирзиёев Ш.М. Парламентимиз ҳақиқий демократия мактабига айланиши, ислохотларнинг ташаббускори ва асосий ижрочиси бўлиши керак. // Халқ сўзи. – 2017. – 13 июль.

2. Каримов И.А. Ўзбекистоннинг сиёсий-иқтимоий ва иқтисодий истиқболининг асосий тамойиллари // Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. Т.3. – Тошкент: Ўзбекистон, 1996. – Б. 13.

3. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. – 2017. – №6. 70-модда.

4. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси. – 1994. – №5. 125-модда.

5. Маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг ҳуқуқий асослари (амалий қўлланма) / Масъул муҳаррир ю.ф.д., проф. Ш.Файзиев. – Т., 2008. – 480 б.

6. Hineman Charles M.. Bureaucracy in Democracy. – Harper, 1950. P. 12 – 15.

7. Махмудов А. Фаоллик ва ташаббускорлик маҳаллий вакиллик органлари депутатларидан ҳам талаб этилади // Huquq va burch. – 2013. – № 8. – Б.12. // www.huquqburch.uz

8. Исмаилова Г. Маҳаллий ҳокимият вакиллик органлари: уларнинг назорат ваколатлари. Олий ҳўжалик суди ахборотномаси. 2011. – №11. – Б.34-36.